

עיונים

קריית ספר

הרב יואל קטן

לתגובות: wso.shaalvim@gmail.com

הגדולים. אישים שעיצבו את פני היהדות החרדית בישראל. עורכים: בנימין בראון, נסים ליאון. ירושלים, מכון ון-ליר ומאגנס, תשע"ז. 958 עמ' (02-6586659)

הציבור החרדי כבר מזמן אינו קבוצה שולית וזניחה במדינת ישראל. בשנים האחרונות החרדים היו מושא של מחקרים אקדמיים רבים, ובעקבותיהם דן קובץ גדול זה בהיבט אחד - מעמד ה"גדולים" בציבור החרדי. מתוארים בו ט"ו "גדולים" ליטאיים, עשרה חסידים ו"הונגרים", ועוד שניים ספרדים - הרב אבא שאול והרב עובדיה, זכר כולם לברכה.

הצגת הדמויות ותולדותיהן ודרך השפעתן מרשימה ובדרך כלל גם נכונה, למרות כמה שיבושים מביכים, שעברו להפתעתי גם את מסגרת העורכים. למשל, בפרק המבוא "צמיחתה של תופעת הגדולים" (עמ' 18-19) נכתב שהגר"א לא היה כמעט מוכר בחייו וזה מתבטא גם בכך שקהילת וילנה לא בחרה בו כמחליף לרב שמואל בן אביגדור, הרב האחרון של וילנא, ולדעת הכותב פרסומו לדורות בא לו רק בגלל ספרים שנכתבו עליו לאחר מותו - וכל זה הוא הבל גמור.

בעמוד 109 בפרק על רי"מ הכהן מראדין בעל 'חפץ חיים', מסופר שעד ימיו הלכות לשון הרע לא תפסו מקום משמעותי בהלכה, שהרי אפילו הרמב"ם הכניס אותן רק להלכות דעות שהוא "קובץ הוראות המוסר" של ספר 'משנה תורה'; אולם כל מבין יודע שהלכות דעות כוללות גם הלכות גמורות ומחייבות, ולא רק דברי מוסר. הכותב גם מעיר שבספר 'משנה ברורה' המחבר אינו קובע היררכיה בין הפוסקים השונים - מה שאינו מדויק כלל, ובעיקר לא ביחס לגר"א שבהקדמת הספר מודגש שהוא "אורן של ישראל" וראוי שדעתו תכריע במקום של מחלוקת. בפרק על הרב פיינשטיין (עמ' 444) מתוארת הגישה ה"תמימה משהו" של הרב פיינשטיין הסובר שנושאי כלי השו"ע מגלים לנו את טעמי ההלכה של השו"ע עצמו, בעוד שהכותב הנכבד "יודע" שנושאי הכלים מציעים פירושים רק מנקודת מבטם המסוימת... בעיני הכותב הגרמ"פ גם האיר פניו ל"חוליות החלשות של האורתודוקסיה" ו"עיצב עיצוב רך את הנורמה ההלכתית" כדי להקל עליהן לקיים את ההלכה בעולם המודרני, מה שאינו נכון כלל - רמ"פ הקל והחמיר (לעתים החמיר מאוד!) בכל מקרה לגופו על פי הבנת מקורות ההלכה בצורה אובייקטיבית יותר מהרבה פוסקים אחרים.

ולמרות טענות אלו ואחרות, מדובר בספר חשוב ומעניין, תשורה נאה לכבוד הגיעו לגבורות של ותיק חוקרי החברה החרדית בימינו פרופ' מנחם פרידמן, שהשכיל לתאר בספריו את נס קימום העולם החרדי לגווניו בדורנו.